

Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci*

Jitka Jonová

Jednání mezi světskými i církevními představiteli a Svatým stolicí v 19. století zpravidla zprostředkovávali nunciové.¹ Nejinak tomu bylo i na území Rakouska-Uherska, kde nunciatura sídlila ve Vídni. Nuncius zasílal státnímu sekretáři zprávy o událostech v jednotlivých diecézích monarchie (obsazování biskupských stolců, kanonikátů, zprávy o politickém a náboženském životě) a zprostředkoval také jednání s vládou a císařem. Dochovaná korespondence nunciatury nám dovozuje nahlédnout na soudobé vnímání různých událostí či osob.

Právě díky dochované korespondenci se můžeme pokusit rekonstruovat, jak byl vnímán olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn (1845–1915, arcibiskupem olomouckým 1892–1904)² a jak bylo (pokud bylo) reflektováno jeho jednání. Během období episkopátu (od zvolení po rezignaci) Theodora Kohna se ve Vídni vystřídali čtyři nunciové: Galimberti, Agliardi, Taliani, Di Belmonte.³

20. srpna 1892 zemřel na Hukvaldech olomoucký arcibiskup Friedrich kardinál Fürstenberg (nar. 1813, arcibiskupem od r. 1853). Olomoucká kapitula informovala vídeňského nuncia Luigia Galimbertiho⁴ o smrti arcibiskupa ještě téhož dne.⁵ Vystála tedy otázka, kdo se stane jeho nástupcem. Olomoucká kapitula měla privilegium volit nového arcibiskupa, a to ze stávajících kanovníků. V listu z 21. října 1892 kardinál Rampolla, státní sekretář, informoval Galimbertiho o obavách svatého

* Studie vychází z vnitřního grantu studenta CMTF UP na rok 2008 č. S 1/08 „Olomoucký arcibiskup ThDr. Theodor Kohn ve zprávách vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci“.

¹ Pokud někdo chtěl poslat žádost (o dispens, apoštolské požehnání apod.) papeži nebo některé římské kongregaci, musel ji nejprve poslat (arci)biskupovi a ten ji zaslal s průvodním listem na nunciaturu. Nuncius ji pak s dalším průvodním listem postoupil státnímu sekretáři nebo příslušné kongregaci. Někdy psali laici i kněží sami přímo nunciovi, který pak jejich záležitosti postoupil stejným způsobem. Samozřejmě nuncius sám podával zprávy o různých záležitostech církevních i politických, a to jak ze své vlastní iniciativy, tak na žádost Svatého stolce.

² Měl židovské předky – ke katolictví konvertoval jeho děd. Theodor Kohn byl ordinován na kněze roku 1871, působil ve Vsetíně a krátce v Příboře. Od roku 1874 byl ceremonářem arcibiskupa Fürstenberga, roku 1882 mimořádným profesorem fundamentální teologie a církevního práva na Teologické fakultě v Olomouci, od r. 1883 kancléřem konsistoře, 1887 jej císař (ten měl právo jmenovat i nešlechtické kanovníky) jmenoval nesídelním kanovníkem, od r. 1892 kanovníkem sídelním. 8. 11. 1892 zvolen arcibiskupem olomouckým, 14. 3. 1904 rezignoval a dožil v Ehrenhausenu ve Štýrsku.

³ Fond Vídeňské nunciatury je dělen podle úřadování jednotlivých nunciů. Srov. Archivio Segreto Vaticano, Città del Vaticano. Archivio della Nunziatura di Vienna (dále citováno: ASV, Arch. Nunz. Vienna). V tomto článku se budu primárně věnovat informacím získaným z materiálů deponovaných v Archivio Segreto Vaticano a nebudu tolik reflektovat archivní materiály ze Zemského archivu Opava, pob. Olomouc (dále citováno: ZA Opava, pob. Olomouc). Fondy: Arcibiskupství olomoucké (dále citováno AO), Metropolitní kapitula Olomouc (dále citováno MCO) a další.

⁴ Životopis srov. příloha č. 1.

⁵ ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646 E, f. 218r. Telegram pro nuncia datovaný 20. srpna 1892. Borso 650B, fol. 31r.

otce, že mezi olomouckými kanovníky-voliteli „existuje velká roztržičnost, která překáží možnosti shody na jméně kandidáta. Tato situace velice netěší Jeho svatost, která si přeje, aby byl uprázdněný arcibiskupský stolec co nejdříve obsazen.“ Nuncia pověřuje úkolem předvolebního jednání s kanovníky. Tito se mají co nejdříve mezi sebou sjednotit na jednom kandidátu, aby po volbě nedošlo k neshodám ohledně zvoleného arcibiskupa. Nuncius má svou obratností „získat a sjednotit tyto ‚znesvářené duše‘, aby byl pečlivou volbou zvolen hodný pastýř.“⁶

Císař prosazoval svého favorita: hraběte Adama Potulického. Ráno 28. října 1892 si zavolal nuncia, protože byl „znepokojen nadcházející volbou olomouckého arcibiskupa,“ a dotazoval se na možnost kandidatury Potulického. Přál si, aby Sv. stolec mohl také upřednostnit tohoto kandidáta „in modo possibile“.⁷ Na vídeňskou nunciaturu byl zaslán šifrovaný telegram, který oznamoval, že „Sv. stolec nemá nic proti tomu, aby vhodným způsobem byla kapitule doporučena kandidatura Potulického, který je persona grata nejen pro císaře, ale také pro sv. otce. Tento postup ostatně nemá charakter nátlaku.“⁸

Galimberti následně odepsal, že císař děkuje sv. otci za poučení ohledně Potulického. Podle informací, které se nunciiovi dostaly, není však pravděpodobně, že Potulický bude zvolen, jak si přeje císař.⁹

V úterý 8. listopadu 1892 nastal den volby a novým arcibiskupem olomouckým byl zvolen kanovník nešlechtického původu ThDr. Theodor Kohn.¹⁰ Nuncius byl o výsledku ihned zpraven¹¹ a ještě téhož dne informoval i kardinála Rampollu: „Olomoucká kapitula zvolila toto ráno arcibiskupem mons. Theodora Kohna, 45letého kancléře kurie, ve druhém skrutiniu.“¹²

13. listopadu následně Galimberti oznamoval, že olomoucká kapitula mu podala žádost o potvrzení volby¹³ a dodala příslušné doklady.¹⁴ Dovoluje si tedy před-

⁶ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 241r–v. Italský list od Rampolly pro Galimbertiho, datovaný Řím 21. října 1892.

⁷ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 235r. Italský koncept listu Galimbertiho pro Rampollu, datovaný 28. října 1892.

⁸ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 249r. Italský přepis šifry, nedatovaný.

⁹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 252r. Italský koncept listu Galimbertiho pro Rampollu, nedatovaný.

¹⁰ K problematice a průběhu volby srov. Jitka JONOVÁ, *Theodor Kohn: Kněz, profesor a zvolený arcibiskup olomoucký*, Licenciátní práce obhájená na CMTF UP, Olomouc 2007, s. 53–65. Zde jsou uvedeny také prameny a literatura.

¹¹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 272r. Latinský telegram olomoucké kapituly pro Galimbertiho, datovaný Olomouc 8. listopadu 1892.

¹² Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 253r. Italský koncept listu Galimbertiho pro Rampollu, Vídeň 8. listopadu 1892.

¹³ Olomoucká kapitula na základě výzvy nuncia shromáždila dokumenty o kanonické volbě Theodora Kohna olomouckým arcibiskupem a žádá, aby tyto dokumenty byly předány papeži, aby mohl volbu potvrdit. Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 277r. Latinský list kapituly, podepsán Gustav hrabě Belrupt, světitel biskup a děkan metropolitní kapituly, pro Galimbertiho, datovaný v Olomouci 12. listopadu 1892.

¹⁴ Žádost kapituly obsahuje informaci, že po smrti arcibiskupa kardinála Fürstenberga se konala volba 8. listopadu 1892, tato volba je pak podrobně popsána: jsou vypsáni všichni kanovníci volitelé (16 kanovníků) s tím, že za dodržení předepsaných pravidel se přistoupilo k volbě. Při první volbě dostal děkan hr. Belrupt jeden hlas, rytíř de Holle dva, rytíř de Premierstein jeden, Adam hrabě Potulicki dva, Theodor Kohn sedm a Jan Weinlich tři. Přistoupilo se podruhé k volbě a deseti hlasy byl zvolen ThDr. Theodor Kohn, narozen 1845; přičemž děkan hr. Belrupt obdržel jeden hlas, rytíř de

ložit prosbu této kapituly sv. otci,¹⁵ aby potvrdil tuto volbu. Císař již tak učinil a poté, co bude potvrzena papežem, může začít kanonický proces na této nunciaturě.¹⁶ Obratem nuncius oznámil kapitule, že dokumenty obdržel a zaslal do Říma k papežskému potvrzení nově zvoleného.¹⁷

Vše tedy probíhalo podle příslušných regulí a očekávalo se brzké potvrzení volby, ale nebylo to tak jednoduché. Theodor Kohn, jak napovídá jeho příjmení, byl židovského původu (ke katolictví konvertoval již jeho děd) a v novinách začaly vycházet různé zprávy o novém arcibiskupovi,¹⁸ které se samozřejmě dostaly i na nunciaturu a také do Říma. Galimberti byl tedy ze státního sekretariátu požádán, aby odpověděl na několik dotazů.

Za prvé: v novinách je namítáno, že zvolený byl narozen židovským rodičům, a jen z oportunismu byl zvolený pokřtěn ve věku 12 let. A další námitky jsou: že podle stanov olomoucké kapituly je předepsáno, že zvolený musí být šlechtic. Povinnost šlechtictví byla původně vyžadována i pro kanovníky, ale po dlouhém jednání bylo 17. června 1880 posvátnou kongregací rozhodnuto, že kanovníci volení kapitulou musí být šlechtici, ale císař může jmenovat i nešlechtice.

Postavení arcibiskupa není tedy stabilní a je nutné zjistit, zda podle stanov kapituly může být arcibiskupem jedině šlechtic.¹⁹

Galimberti se snažil uvést věci na pravou míru listem datovaným 24. listopadu 1892. K prvním odpověděl: „Mohu dosvědčit, že Theodor, syn Josefa Kohna, narozený 22. března 1845 byl ještě téhož dne pokřtěn podle katolického ritu.“ Také jeho rodiče byli pokřtěni jako děti, patřili ke katolické církvi. Také všechny noviny píší o tom, že ke katolictví konvertoval děd arcibiskupa.²⁰

Ke druhému: a) Není stanoveno, že pro zvolení arcibiskupem je nutné být šlechticem, ale kanovníkem. b) Josef II. vyhlásil, že pro pasivní volbu není nutné být šlechticem. c) Nechybějí příklady arcibiskupů olomouckých, kteří nebyli šlechtici. d) V případě, že všichni olomoučtí

Holle jeden, Adam hr. Potulicki dva, Jan Weinlich dva. Jméno zvoleného bylo tedy nejprve oznámeno volitelům a následně císařskému volebnímu komisaři, ten posléze přišel do volební kaple a nový arcibiskup mu byl představen. Po potvrzení výsledku volby od císařského volebního komisaře byl zaslán telegram císaři, arcibiskup byl představen lidu a po díkůvzdání byl nově zvolený arcibiskup uveden na arcibiskupský stolec. Toto potvrzují podepsaní: následují podpisy všech kanovníků (kromě T. Kohna) a notáře E. Kluga a tří svědků (A. Kobliha, F. Utíkal, J. Vývlečka). Srov. Archivio Segreto Vaticano, Città del Vaticano. Affari Ecclesiastici Straordinari (dále citováno: ASV A. E. S.), Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 67r–70r. Latinská listina s kolkem (1 fl.), datovaná v Olomouci 10. listopadu 1892.

¹⁵ Srov. ASV, A. E. S., Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 64r–65r. Latinský list kapituly, podepsán Gustav hrabě Belrupt, titulární biskup germanicenský a děkan metropolitní kapituly, pro svatého otce, datovaný v Olomouci 12. listopadu 1892.

¹⁶ Srov. ASV, A. E. S., Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 63r. Italský list Galimbertiho pro Rampollu, Vídeň 13. listopadu 1892. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 254r–v. Italský koncept listu Galimbertiho pro Rampollu, Vídeň 13. listopadu 1892.

¹⁷ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 304r. Latinský koncept od Galimbertiho pro hr. Belrupta, datovaný Vídeň 14. listopadu 1892.

¹⁸ Srov. poznámka č. 10.

¹⁹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 274r–v. Italský list pro Galimbertiho, datovaný Řím 21. listopadu 1892. ASV, A. E. S., Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 71r–v. Italský koncept listu pro Galimbertiho, datovaný Řím 21. listopadu 1892.

²⁰ K problematice židovského původu Theodora Kohna srov. JONOVÁ, *Theodor Kohn*, s. 4–5.

kanovníci byli šlechtici, bylo přirozené, že byl zvolen samozřejmě kanovník, příslušník aristokracie. e) Někteří šlechtičtí kanovníci svým vlastním úkonem (tj. volbou, pozn. aut.) uznali volitelnost nešlechticů; protože jinak by Kohn nedostal jejich tři hlasy. f) Císař tím, že potvrdil volbu Kohna, který zcela jistě nebyl jeho kandidátem, vyloučil podmínku šlechtictví. Věřím, že tím bylo dostatečně odpovězeno na ctěné dotazy.²¹

Pravděpodobně byla tato odpověď dostačující, a tak listem z 30. listopadu kard. Rampolla oznámil Galimbertimu, že papež volbu potvrdil a dovolil započeti kano-nického procesu, kterým pověřil právě vídeňského nuncia.²² Papežské potvrzení volby bylo následně zasláno kapitule²³ a zvolenému arcibiskupu Kohnovi.²⁴

Ale 24. listopadu 1892 nebyl zaslán z vídeňské nunciatury v záležitosti arcibis-kupa Kohna jen výše uvedený dopis, jak vyplývá z listu březnického faráře Ignáta Nepustila: Na dopis apoštolské nunciatury ze dne 24. 11., který přišel 26. 11., odpoví-
dává:

Rodiče nejdražšího našeho zvoleného nejdůstojnějšího (...) Dra. Theodora Kohna oba jsou pokřtěni a to: otec, Josef Kohn, dne 15. května 1826; matka, Veronika Kohnová, rozená Hanačí-
ková, dne 8. května 1818.²⁵

Theodor Kohn se samozřejmě dozvěděl o této žádosti a byl jí nemálo a nemile překvapen (je to velmi zarážející, když si uvědomíme, že Kohn byl v té době kně-
zem již více než 21 let, navíc oddací list rodičů, potvrzení o křtu či vysvědčení mravnosti byly již nutnou součástí přihlášky do kněžského semináře).²⁶ Kohn vzpomíná, že za tím byly asi různé zmatené zprávy o něm, ale na druhou stranu si uvědomoval platný církevní zákon, že neofyta nesmí být biskupem,²⁷ ale za neofy-
tu je jen stěží možné považovat někoho, kdo je knězem déle než dvacet let. Více se již tato záležitost neřešila.

²¹ Srov. ASV, A. E. S., Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 73r–74r. Italský list od Galimbertiho, datovaný Vídeň 24. listopadu 1892.

²² Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 282r. Italský list od Rampolly pro Galimbertiho, da-
tovaný Řím 30. listopadu 1892. ASV, A. E. S., Stato: Austria-Ungheria, pos. 627, fasc. 282, f. 75r. Ital-
ský koncept listu od Rampolly pro Galimbertiho, datovaný Řím 30. listopadu 1892.

²³ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 322r. Latinský koncept listu od Galimbertiho pro me-
tropolitní kapitolu, datovaný Vídeň 2. prosince 1892. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond MCO, sign.
27/6, kart. 1197. List Galimbertiho pro metropolitní kapitolu, datovaný Vídeň 2. prosince 1892.

²⁴ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 324r. Latinský koncept listu od Galimbertiho pro Koh-
na, datovaný Vídeň 2. prosince 1892.

²⁵ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 334r. Latinský list od Ignáta Nepustila, faráře břez-
nického pro vídeňskou nunciaturu, datovaný Březnice 1. prosince 1892. Vzhledem k dataci listu
nemohl být znám jeho obsah v Římě, protože Rampollův list o potvrzení volby je datován v Římě
30. listopadu 1892 (srov. výše).

²⁶ Trauungsschein. Farní úřad v Březnici 20. září 1867, Tomáš Smolka, farář. ZA Opava, pob. Olomouc.
Fond AO, sign. KH 24, kart. 1530.

²⁷ Srov. „Z paměti olomouckého arcibiskupa Dra. Theodora Kohna,“ *Tribuna* 7. 10. 1923 (roč. 5, č. 234),
s. 1. „Arcibiskup Dr. Theodor Kohn: Vlastní životopis: Arcibiskupem,“ *Lidové Noviny*, 5. 7. 1929, (roč.
37, č. 325), s. 3. B. ZLÁMAL, *Dějiny olomoucké arcidiecéze*, strojopis, sv. 4, Část 2/1848–1918, Kyjov 1979,
s. 50.

Započal se tedy kanonický proces nastoupení nového arcibiskupa.²⁸ Theodor byl následně nunciem informován, že jeho volba bude papežem slavnostně potvrzena při konání konzistoře 16. ledna 1893.²⁹ V odpovědi Galimbertimu předpokládal doručení konsekračních bul a pallia do Olomouce po 25. lednu 1893. Přál si, aby se biskupská konsekrace³⁰ a intronizace³¹ konala ještě do začátku doby postní. Dovolil si také nuncia požádat, aby byl jeho světitelem, „což mi při vzpomínce bude věčnou připomínkou znamení obzvláštní laskavosti Apoštolského stolce, jehož nejhodnějším reprezentantem je Vaše Excelence.“ Dodal také, že přítomnost nuncia bude zvláštním vyznamenáním nejen pro něho, ale také pro olomouckou arcidiecézi a celou Moravu a Slezsko. Neopomněl se zmínit, že se mu donesla zpráva o blížícím jmenování Galimbertiho kardinálem,³² k čemuž mu blahopřeje. Prosí tedy nuncia o odpovědi na své dotazy a dovoluje si připojit ještě prosbu, zda

²⁸ V reakci na Rampollův list z 30. listopadu nuncius oznamuje, že započal kanonický proces. Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646C, f. 288r. Italský koncept listu od Galimbertiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 5. prosince 1892.

²⁹ Konsekrační buly jsou skutečně datovány 16. 1. V nich papež Lev XIII. dovoluje Theodoru Kohnovi, olomouckou kapitulou nově zvolenému arcibiskupu olomouckému, aby se dal vysvětit kterýmkoli biskupem za asistence dvou arcibiskupů nebo biskupů, složiv dříve přísahu, jejíž znění předeписuje. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond AO (listinná část), sign. AIII/2d42, datováno 16. 1. 1893 (opět je na listině uvedeno chybně 1892) Řím. Zároveň papež Lev XIII. uděluje Theodoru Kohnovi, olomouckou kapitulou nově zvolenému a jím potvrzenému arcibiskupu olomouckému, absoli o všech církevních trestů. Srov. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond: AO (listinná část), sign. AIII/2d45. Doprovodná listina k palliu je pak datována 19. 1. Jí papež Lev XIII. posílá Theodoru Kohnovi, nově zvolenému a jím potvrzenému arcibiskupu olomouckému, pallium prostřednictvím Augustina Caprari, advokáta papežské kurie. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond AO (listinná část), sign. AIII/2d46, datováno 19. 1. 1893 (opět chybně uveden rok 1892) Řím.

³⁰ Konsekrace se konala v neděli 5. února 1893. Srov. Program při konsekraci nejdůstojnější pána, pana knížete arcibiskupa Olomouckého Theodora, knížete, vévody, král. české kaple hraběte, sv. theologie doktora atd. atd. atd. datovaný v Olomouci 30. ledna 1893. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond: MCO, sign. 27/6, kart. 1197. *Mír*, 4. 2. 1893 (roč. 4, č. 10), s. 1.

³¹ Intronizace se konala v neděli 12. února 1893. Srov. Program slavnostního nastolení Jeho knížecí arcibiskupské Milosti nejdůstojnějšího a vysokorodého pána, pana Theodora, arcibiskupa olomouckého, vévody, knížete, král. české kaple hraběte, sv. theologie doktora atd. atd. atd. v Olomouckém metropolitním chrámu Páně datovaný v Olomouci 30. ledna 1893. ZA Opava, pob. Olomouc. Fond MCO, sign. 27/6, kart. 1197. Fond AO, sign. E/7, kart. 878. *Mír* 4. 2. 1893 (roč. 51, č. 10), s. 1–3. „O slavnosti intronizace,“ *Mír* 13. 2. 1893 (roč. 51, č. 11), s. 1–3, 6–7. „Inthronization dr. Theodor Kohn,“ *Die Neue Zeit*, 13. 2. 1893 (roč. 46, č. 25), s. 2–3. Matzke zdůrazňuje skutečnost, že při slavnostní intronizaci vykonávali čestné funkce pouze nešlechtití kanovníci: arcijáhen Dr. J. Hanel, Dr. Symerský, Dr. A. Klug. Zatímco dr. Klug jako kazatel je výslovně zmíněn (bod 18), tak v bodě 19 stojí: po kázání přistoupí první hodnostář nejdůstojnější metropolitní kapitoly k trůnu Jeho knížecí arcibiskupské Milosti a políbí Jeho Milosti prsten. Nejvyšší hodnostář není jmenován, byl jím dómský děkan a světitel biskup hrabě Belrupt-Tissac. Dále Matzke uvádí, že v kočáře odjíždějícím ze slavnostní intronizace do rezidence doprovázeli nového arcibiskupa Dr. Hanel a rytíř von Holle – což byl jediný šlechtický kanovník, který je v programu slavnosti jmenován. I to dokazuje, že Kohn si byl velmi dobře vědom, že byl volen primárně nešlechtici a šlechtici jeho volbu akceptovali, aby se vyhnuli patové situaci. Srov. Joseph MATZKE, *Die Olmützer Erzbischöfe*, Königstein im Taunus: Sudetendeutschen Priestwerk, 1973, s. 58–60. Je však dobré uvést, že dómský děkan a světitel biskup hrabě Belrupt-Tissac byl již tehdy nemocný (zemřel v červnu 1896). Srov. Theodor KOHN, *Lebensdenkwürdigkeiten*, Graz: Styria, 1921, s. 50.

³² Jmenování kardinálem bylo často slavnostním poděkováním za službu nuncia. U vídeňských nunciů, o nichž se zmiňuji v tomto článku, platilo, že to bylo elegantní řešení odchodu ve chvíli, kdy se jejich přítomnost v monarchii stávala neúnosnou. Srov. uvedené životopisy.

by se konsekrace mohla konat mimo neděli,³³ aby se mohlo účastnit i kněžstvo, kterému by to nedělní povinnosti nedovolily.³⁴

V roce 1893 slavil Lev XIII. své padesátileté jubileum přijetí biskupské konsekrace. Blahopřání, v němž oznamoval jeho slavení v olomoucké arcidiecézi, zaslal arcibiskup Theodor Kohn ještě kardinálu Galimbertimu.³⁵ Jeho v květnu 1893 vystřídal na nunciatuře ve Vídni Antonio Agliardi.³⁶ Kohn mu zaslal, stejně jako ostatní biskupové, blahopřejný list.³⁷ Tento nuncius neměl žádné závažnější jednání s Olomoucí, pouze „běžnou korespondenci“.³⁸ Až na sklonku své služby vídeňského nuncia, v dubnu 1896, se začalo na žádost kapituly a olomouckého arcibiskupa s řešením kapitulní otázky olomoucké – což byla snaha o definitivní zrušení požadavku *nobilitatis natalium* pro kanovníky.³⁹

Po jmenování Agliardiho kardinálem a jeho odchodu z Vídně v červnu 1896 se stal novým nunciem Emidio Taliani.⁴⁰ Kromě kapitulní otázky (řešené do roku 1899) a dalších běžných záležitostí nebyla zpočátku žádná závažná jednání s Olomoucí. Ale od roku 1901 se setkáme s hojnou korespondencí zabývající se situací v olomoucké arcidiecézi. V konceptu listu z 23. července 1901 se poprvé dozvídáme, že v olomoucké arcidiecézi se vztah kněžstva a lidu k arcibiskupovi mění v nenávisť a odpor. Dokonce dochází k lokálním manifestacím proti arcibiskupu Kohnovi. Této skutečnosti využívají liberální noviny k útokům proti církvi. Situace je velice delikátní a složitá a navzdory klidu a energii Kohna je stav diecéze špatný. Nuncius zmiňuje plánovaný sjezd katolíků v Olomouci,⁴¹ rovněž uvádí, že opozice

³³ Této prosbě však nebylo vyhověno – srov. výše uvedená data konsekrace.

³⁴ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 646E, f. 349r–350r. Latinský list od Kohna pro Galimbertiho, datovaný Olomouc 28. prosince 1892.

³⁵ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 650, f. 188r–v. Latinský list od Kohna pro Galimbertiho, datovaný Olomouc 1. března 1893.

³⁶ Životopis srov. příloha č. 1.

³⁷ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 651, f. 48r–350r. Latinský list od Kohna pro Agliardiho, datovaný Olomouc 25. června 1893.

³⁸ Žádosti o dispenze, zaslání svatopetrského haléře apod.

³⁹ Tato otázka se v době Kohnova episkopátu řešila až do roku 1899. I když Svatý stolec nic proti zrušení šlechtické výsady nenamítal, císař se vyslovil pro její zachování, a tak zůstala v platnosti až do roku 1918, kdy šlechtické tituly byly spolu s výsadami jejich nositelů 3. listopadu zrušeny. Srov. Josef KACHNÍK, *Osm set let dómské kapituly olomoucké*, Olomouc: vlastním nákladem, 1931. „Arcibiskup Dr. Theodor Kohn: Vlastní životopis: Profesor bohoslovecké fakulty,“ *Lidové Noviny*, 15. 6. 1929 (roč. 37, č. 301) s. 1. Tuto problematiku popisují např. noviny *Našinec*. Vyjadřuje se v nich názor, že je politováníhodné, že kněží olomoucké arcidiecéze nemohou být jmenováni kanovníky, protože nemají šlechtický původ. Popisuje se v nich také jednání z roku 1876 (do Říma jeli hrabě Königsbrunn a hrabě Lichnovský), které však nemělo pro nešlechtice kýžený výsledek. Z tak trochu jízlivých poznámek v těchto novinách o nedostatku šlechtických synků, kteří by uprázdněná kanovnická místa obsadili, vysvítá, že k jednání „o kapitulní otázce“ vedla až ona skutečnost dlouhodobého neobsazení několika kanovnických míst. Srov. „K otázce kapitulní,“ *Našinec*, 6. 9. 1876 (roč. 8, č. 104), s. 2; 20. 9. 1876 (č. 104), s. 2–3; 15. 10. 1876 (č. 121), s. 1; 18. 10. 1876 (č. 122), s. 2; 25. 10. 1876 (č. 125), s. 3; 22. 11. 1876 (č. 137), s. 3; 20. 12. 1876 (č. 149), s. 3. „Kronika: Kapitulní otázka Olomoucká,“ *Časopis katolického duchovenstva* 18 (1877): 46. „K otázce kapitulní,“ *Našinec*, 10. 6. 1881 (roč. 13 č. 66), s. 1–2. „Mají šlechtici zvláštní nárok na kanonikát olomoucký?“ *Časopis katolického duchovenstva* 44 (1903): 27–33. ZLÁMAL, *Dějiny olomoucké arcidiecéze*, s. 69. Kapitulní otázce v době Kohnova episkopátu bude věnována samostatná studie.

⁴⁰ Životopis srov. příloha č. 1.

⁴¹ Ale nespecifikuje, že sjezd katolíků konaný v Olomouci ve dnech 7.–9. září byl pro Němce (*Deutschen Katholiken Versammlung in Olmütz*) a pro Čechy se konal sjezd katolíků v Kroměříži 25.–27. srp-

proti Kohnovi se formuje i kvůli jeho přílišnému zaujetí pro církevní majetek. Na okraji je připsáno:

Možná je to také tím, že mons. Kohn je opravdu příliš tvrdý vůči všem a zvláště kléru, což se projevuje tím, že se chová více jak tyran než jako otec. A také pro to nejen Němci vystupují proti němu, ale stává se faktem, že klérus jak český, tak německý jej nemá v lásce.⁴²

Roku 1901 měl být Kohn i přes výše uvedené negativní zprávy navržen na jmenování kardinálem pravděpodobně Benettem Lorenzellim. Tomu měla zabránit Vídeň,⁴³ což potvrzuje nunciův list z 8. dubna 1902, v němž informuje, že císař a vláda se stavějí k jmenování Kohna kardinálem negativně a preferují nominaci tridentského biskupa.⁴⁴ Zdůrazňují nutnost brát ohled na to, že mozaika habsburské monarchie je složena z různých národností, mezi kterými je vzájemná rivalita, „a proto je nezbytné, aby se vláda snažila udržet určitou rovnováhu i v církevních záležitostech. V této chvíli ona rovnováha znamená, že Slované mají slovanského arcibiskupa v Praze“ (kardinál Skrbenský z Hříště), proto ministerstvo požadovalo jmenování kardinála jiné národnosti a vláda navrhuje povýšení tridentského biskupa. Uvádí se také, že v olomoucké arcidiecézi nastávají velké obtíže v souvislosti s tendencemi proti arcibiskupu Kohnovi. Ty jsou způsobeny zvláště jeho povahovými vlastnostmi: *ultranezávislostí* a také trochu přezíravostí vůči všem ostatním. Výtky proti Kohnovi jsou jistě způsobeny také jeho osamoceností, neboť nepociťuje sympatie svých diecézanů. Nuncius ještě dodal, že musí mluvit s Goluchowskim, který mu měl zprostředkovat názor císaře.⁴⁵ Goluchowski mu potvrdil zájem císaře na kreování arcibiskupa tridentského. V případě Kohna nuncius výslovně zmínil narůstající antipatii a nepřátelství mezi arcibiskupem a diecézí.⁴⁶

na 1901. Jejich konání bylo hodnoceno pozitivně, zvláště ve srovnání s katolickým sjezdem v Litoměřicích měly ty moravské hojnější účast věřících a méně „vzdoroakci“. Obecně tyto sjezdy měly být obrannou reakcí na vzrůstající se hnutí *Los von Rom* a měly být demonstrací katolické církve a víry. Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 701, f. 460r–461r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 26. srpna 1901; f. 474r–475r. Italský koncept od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 9. září 1901.

⁴² ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 363r–364v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 23. července 1901.

⁴³ Kohnovy dosavadní zásluhy byly oceněny pouze titulem asistenta papežského trůnu a jeho otci byl udělen komturský řád sv. Řehoře (1901). Srov. Bohumil ZLÁMAL, „Kapitoly ze života olomouckého arcibiskupa Dr. Theodora Kohna – neúspěšného mecenáše české univerzity na Moravě (1. část): Ke stému výročí jeho konsekrace 1893–1993,“ *Vlastivědný věstník moravský* 45 (1993): 24. Pavel MAREK, *Prof. ThDr. Theodor Kohn: Život a dílo olomouckého arcibiskupa*, Kroměříž: Muzeum Kroměřížska, 1994, s. 39.

⁴⁴ Eugen Karl Valussi (1837–1903), tridentský arcibiskup od r. 1886, ale kardinálem jmenován nebyl. V roce 1902 nebyl jmenován kardinálem žádný z rakouských biskupů, až v roce 1903 byl kardinálem jmenován Johann Baptist Katschthaler (1832–1914), arcibiskup salzburský od roku 1900. Srov. Edith SAUER, *Die politischen Aspekte der österreichischen Bischofsnennungen 1867–1903: Anhang Die Wiener Erzbischöfe Nahl und Piffl*, Wien: Harold, 1968, s. 246 a 254.

⁴⁵ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 690, f. 73r–74r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 8. dubna 1902.

⁴⁶ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 690, f. 76r–v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 12. dubna 1902.

Situace se začala vyhrocovat s nadcházejícím výročním deseti let od volby Theodora Kohna arcibiskupem olomouckým. Narůstaly útočné články v tisku,⁴⁷ které neúprosně kritizovaly každou chybu či přehmat arcibiskupa. V listu z 1. června 1902 se kardinál Rampolla vyjadřuje, že Svatý stolec je zneklidněn obviněními proti Kohnovi. Jako první uvádí jakousi přezíravost vůči rakouské vládě a jejím delegátům, což úřad pro mimořádné církevní záležitosti považuje za dost závažné, protože někteří již nechtějí více s Kohnem jednat. Za druhé referuje o nedostatečnosti opatření proti rozmáhajícímu se sektářskému a heretickému hnutí (*Los von Rom*). Tomu přispívá např. skutečnost, že v německých farnostech kněží neznají mluvený jazyk, dokonce nastaly problémy s katechety ve vzdělávacích ústavech. V neposlední řadě je to také arcibiskupova hrdost a arogance, které překážejí nápravě a dohodě. Rampolla žádá jménem papeže, aby nuncius získal pravdivé informace o situaci.⁴⁸

Taliani obratem odpověděl a potvrdil negativní zprávy o arcibiskupu Kohnovi, v tom smyslu, že v arcidiecézi jsou proti Kohnovi jak „kněží, tak dobří katoličtí laici“, čímž je také ohrožena spása jejich duše. Kohn se dostává do konfliktů s místní samosprávou i státními úřady. Kard. Kopp měl dostat nakázáno listem od Svatého stolce podat zprávu o mons. Kohnovi.⁴⁹

V listě z 12. června 1902 Taliani oznamuje, že „další informace potvrdily zcela to, co bylo všeobecně naznačeno.“ Kohn přikládá velkou důležitost vizitacím, ale místní samospráva je odmítá. Taliani se dokonce domnívá, že Kohn není schopen rozpoznat závažnost situace. Dále zmiňuje závažné případy Kohnova nevhodného jednání: spor s městem Olomouc o obsazení místa katechety na gymnáziu, spor s katechetou-inspektorem v Kroměříži či přetěžování pedagogů na teologické fakultě pastoračními povinnostmi.

Měl jsem příležitost mluvit s kněžími, faráři a profesory té arcidiecéze. ... Před několika dny jsem mluvil s posledním z těch kleriků, profesorem orientálních studií na fakultě v Olomouci (Prof. A. Musil, pozn. aut.), pobýval ve Svaté zemi a v Arábii a mluvil ve stejném duchu jako ostatní. ... Dluží arcibiskupovi velmi mnoho, protože bez něho by nemohl studovat. ... nebyl schopen vysvětlit, proč se tak zhoršuje vztah arcibiskupa a jeho diecéze, které by měl být pastýřem a otcem. A právě tato zhoršující se situace nahrává nepřátelům Říma.⁵⁰

Napjatý je také vztah vlády vůči arcibiskupovi. Jako negativní je uvedena skutečnost častých soudních sporů vyvolaných arcibiskupem. Již zaplatil padesát tisíc korun za škody a hájení svých zájmů. V novinách tyto skutečnosti „vyvolávají velký rozruch a snižují prestiž důstojnosti arcibiskupské.“⁵¹ Řím i vídeňský nun-

⁴⁷ Mezi nejznámější patří články z olomouckého *Pozoru*, které pod názvem „Naše arcidieceze“ vycházely od 3. června do 8. srpna 1902 a jejichž autor se skrýval za označením „Rectus“. K aféře Josefa Hofera srov. MAREK, *Prof. ThDr. Theodor Kohn*, s. 39–48.

⁴⁸ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 396r–397v. Italský list od Rampolly pro Talianiho, datovaný Řím 1. červen 1902.

⁴⁹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 392r–393v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 3. června 1902.

⁵⁰ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 398r–399v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 12. června 1902.

⁵¹ Tamtéž.

cius si uvědomovali, že situace je velmi vážná a je potřebné získat co nejvíce důvěryhodných informací, aby se mohlo přistoupit k řešení nastalé situace.

Reakcí arcibiskupa na nárůst kritiky v tisku a mezi lidmi bylo vydání knihy *Facta loquuntur*,⁵² která se měla stát oslavným spisem s výčtem všech jeho úspěchů a kterou snad chtěl umlčet své odpůrce. K tomu ale nedošlo, naopak tato kniha se stala terčem kritiky. V souvislost s desetiletým výročím volby Theodora Kohna arcibiskupem narůstalo množství kritických článků,⁵³ ale také protestních shromáždění lidu proti způsobu jednání arcibiskupa.⁵⁴

V roce 1903 již byla situace maximálně vyhrocena a bylo nutné její naléhavé řešení. Narůstající kritika proti Kohnovi se totiž stávala lehce dostupnou zbraní nejen proti němu, ale proti „klerikalismu“ a církvi vůbec. A právě jako po zvolení všichni do nového arcibiskupa vkládali své, leckdy protichůdné, naděje národnostní, politické, náboženské, nyní ho všichni odsuzovali, protože to, co od něho očekávali, nesplnil. Když pak v rámci „Rectovy aféry“ byl odsouzen nevinný kněz František Ocásek a v dubnu 1903 byl nucen nastoupit do demeritního domu do Kroměříže, vyvolalo to nevoli jak mezi kněžími, tak veřejností, takže odpůrci arcibiskupa Kohna sepsali žalobu do Říma proti arcibiskupově svévoli.⁵⁵ Snad úplným vrcholem bylo obvinění arcibiskupa Kohna z pokusu o porušení zpovědního tajemství.

Vídeňská nunciatura se snažila tuto situaci pečlivě mapovat. V listu z 22. dubna 1903 oznamuje Taliani Rampollovi, že články v radikálním českém deníku *Pozor* od autora podepisovaného jako Rectus jsou namířeny nejen proti Kohnovi, ale také proti katolické církvi a víře. Arcibiskup se pokoušel soudně vypořádat s tímto deníkem a následně mu přišel anonymní telegram do Skaličky od „Recta“, v němž tento požadoval, aby stáhl svoji žalobu na „Pozor“. Kohn toho využil, získal originál telegramu, nechal provést grafologický rozbor a pomocí něj se snažil vypátrat autora. Z autorství byl obviněn kněz Ocásek, suspendován a poslán do Kroměříže. Následně však v *Pozoru* vyšel článek oznamující, že Ocásek není autorem článků, natož telegramu. A po uvěznění Ocáska v Kroměříži *Pozor* vydal článek o tom, že se tento kněz odvolá do Říma ve věci nespravedlivého odsouzení. V té době se také k autorství článků v *Pozoru* přiznal kooperátor z farnosti Zábřeh jménem Hofer a požadoval osvobození nevinného Ocáska. Tyto články škodí církvi, taktéž články v *Neue Freie Presse* útočí proti arcibiskupu Kohnovi. Říká se v nich, že je nehodný sedět na stolci sv. Cyrila a Metoděje, a že všechen diecézní klérus je proti němu.⁵⁶

⁵² František BOTEK – Albert KLEIBER, *Facta loquuntur čili Deset let na stolci sv. Metoděje*, Olomouc 1903.

⁵³ V archivu nunciatury byly články z novin z období 8.–10. 11. 1902: např. *Mährisches Tagblatt* (Olomouc), *Pozor* (Olomouc), *Neue Freie Presse* (Víděň) a další. Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 377r–387v. Kromě množství článků v novinách vyšla také knížečka: Čeněk LÁNSKÝ, *Hrůzovláda arcibiskupa Kohna a povaha klerikalismu*, Praha: Nákladem tiskového družstva československé strany sociálně demokratické v Brně, 1903. V ní je Kohn kritizován za svoje tyranství, hrabivost, sudičství, touhu po slávě apod.

⁵⁴ „Český lid shromážděný 9. listopadu ... po svátku desátého výročí volby Kohna arcibiskupem, právě z důvodu, že nesouhlasí s jeho postojem k otázkám národnostním, politickým, sociálním, kulturním a také náboženským. V této době všechny nábožensky zaměřené noviny volají, aby byly brzy ukončeny tyto aktivity arcibiskupa dra. Kohn, protože tím velmi trpí lid a klérus.“ ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 374r. Italský koncept listu bez datace.

⁵⁵ Srov. pozn. č. 42.

⁵⁶ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 405r–406v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 22. dubna 1903.

29. dubna byl odeslán list z Říma oznamující, že záležitost faráře Ocáska bude předána kongregaci koncilu,⁵⁷ ale také z Vídně, ve kterém nuncius podával další zprávy o vývoji situace. Považuje nepořádky v olomoucké arcidiecézi za velmi závažné. Klérus a dobří katolíci se bouří, pořádají se demonstrace. Poslanec Stránský chystá interpelaci v parlamentu ve věci „Rectovy“ aféry namířenou proti Kohnovi. Taliani se obává, že toto vše jen napomůže hnutí *Los von Rom*. Doporučuje pozvat Kohna do Říma.⁵⁸

V listě z 3. května již píše Taliani o diskusi v parlamentu konané 1. května 1903,⁵⁹ v níž se jednalo hlavně o záležitosti „telegramu do Skaličky“. Ofocením originálu telegramu se měl arcibiskup dopustit porušení zákona (porušení telegrafního tajemství). Mohl si dělat kopie zasláního telegramu (byl adresát), ale nikoliv originálu (podle dr. Neubauera). Kohna se zastal mons. Schneider, kanovník ze St. Pölten, který upozornil na to, že kněz se tím (telegramem a články) dopustil útoku na arcibiskupa. Nuncia také navštívil mons. Bauer, biskup brněnský, který potvrdil, že diecéze je proti Kohnovi, čímž se nahrává propagandě hnutí *Los von Rom*. Na závěr listu nuncius informuje, že na nunciaturu docházejí různé listy proti arcibiskupovi, které ale není schopen přečíst, protože jsou psány v češtině.⁶⁰ Také se objevilo závažné obvinění z pokusu o porušení zpovědního tajemství, jak píší anonymní články proti arcibiskupovi v novinách.⁶¹

V listu z 6. května píše nuncius, že se dozvěděl, že jakékoliv projevy ve prospěch arcibiskupa Kohna se setkávají s nesouhlasem, arcibiskup si nemůže dovolit nedělit „Rectovi“ svobodu, situace se stává patovou. Arcibiskup nařídil vydat zprávu v oběžníku pro kněze (*Currenda consistorialis*) o obvinění z pokusu o porušení zpovědního tajemství. Kohn byl obviněn provinciálem dominikánů, který zaslal všechny potřebné dokumenty do Říma. Nuncius opět připomíná, že to napomáhá propagaci hnutí *Los von Rom*. Na nunciaturu docházejí různá obvinění, která jsou česky, ale vyžádá-li si to Svatý stolec, budou v kopii zasílána do Říma. Také vláda si přeje rychlé řešení nastalé situace.⁶²

⁵⁷ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 403r. Italský list od Rampolly pro Talianiho, datovaný Řím 29. dubna 1903.

⁵⁸ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 410r–411v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 29. dubna 1903.

⁵⁹ K listu byl přiložen i článek z novin se záznamem diskuse. *Fremden-Blatt* z 2. května 1903, č. 120. Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 416r–417v.

⁶⁰ V listech namířených proti Kohnovi se setkáváme nejen s oprávněnými výtkami proti jeho přehmatům, ale také s obecnou kritikou církve a společnosti. Snad až úsměvně působí tento list:

„P. T. Papežská Nunciatura, Vídeň

Protestujeme uctivě, ale rozhodně proti násilnickému nakládání s Cyrillo Methodějským kněžstvem, jakého se dopouští J. M. arcibiskup Dr. Theodor Kohn, a vzhledem na stále pohoršení žádáme za brzkou změnu na stoličce sv. Methoda. (připsáno jiným písmem:) Žádáme o zrušení celibátu a rozvedení by se mohli znovu ženit. V. Strok. Růžena Storkova. Alexandra Storkova.“

ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 409, bez datace.

⁶¹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 413r–415v. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 3. května 1903.

⁶² Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 419r–420r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 6. května 1903.

Dokumenty k hnutí proti arcibiskupu olomouckému⁶³ byly do Říma zaslány,⁶⁴ mezi nimi byl i leták „Velký tábor lidu proti arcibiskupu dru. Kohnovi. Konán bude v Kroměříži tuto neděli dne 17. května o třetí hodině odpolední na Velkém náměstí.“⁶⁵ Takové dokumenty jen podporovaly vědomí toho, že situace je velmi vážná a je nutné ji co nejlépe a nejrychleji vyřešit.

Vzhledem k tomu, že vlastní proces se odehrával před koncilní kongregací, omezují se následné zprávy mezi vídeňskou nunciaturou a Římem na informace o zasílání dokumentů potřebných k vyšetření obvinění proti Kohnovi, a to z pokusu o porušení zpovědního tajemství.⁶⁶ Zaslána je také žaloba faráře Fuska.⁶⁷ Rampolla je pak případně předával kompetentním dikasteriím.⁶⁸ S koncem roku 1903 přišel také konec pobytu Talianiho jako nuncia u vídeňského dvora, stejně jako jeho předchůdci byl za odměnu jmenován kardinálem. Jeho nástupcem se stal od ledna 1904 Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte.⁶⁹

Mezitím byl ovšem arcibiskup Kohn povolán do Říma, dorazil 29. prosince 1903. Ani si pravděpodobně neuvědomoval, jak závažná je situace. Stále byl přesvědčen o své nevině a správnosti svého chování. Bez vlivu nebyla ani změna na Petrově stolci. Po smrti papeže Lva XIII., který byl Kohnovým zastáncem, se stal papežem Pius X., který chtěl tuto vleklou záležitost rychle dořešit (vždyť mezitím potřeboval ještě dořešit zrušení práva veta při papežské volbě). Změnil se také státní sekretář, Rampollu nahradil Merry del Val.⁷⁰ Situace nyní nabrala rychlý spád. Již od začátku prosince 1903 se jednalo o obsazení arcibiskupského stolce v Olomouci, který bude pravděpodobně uvolněn.⁷¹

Jak jsem již zmínila, řešení vlastních obvinění probíhala u jednotlivých římských kongregací, vídeňská nunciatura měla za úkol předávat potřebné dokumenty. Např. v listu z 19. února 1904 kardinál Vanutelli v reakci na článek v *Reichs-*

⁶³ Dosavadní listy od nuncia měly v předmětu „aféra v Olomouci“, nyní už byly označeny „hnutí proti arcibiskupu olomouckému“.

⁶⁴ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 411r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 13. května 1903; f. 423r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 13. května 1903.

⁶⁵ Srov. leták v příloze č. 2.

⁶⁶ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 427r. It. list od Rampolly pro Talianiho, datovaný Řím 20. května 1903; f. 429r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 30. června 1903; f. 434r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 9. června 1903.

⁶⁷ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 435r. Italský list od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 9. června 1903; f. 437r–v. Latinský list od Fuska pro Emin. ac Celsm. Domine, Domine Gratosissime, datovaný Příbor 16. června 1903; f. 438r. Italský koncept od Talianiho pro Vanutteliho (kongregace koncilu), datovaný Vídeň 18. září 1903; f. 441r. Italský list od Rampolly pro Talianiho, datovaný Řím 7. července 1903; f. 442r. Italský koncept listu od Talianiho pro Rampollu, datovaný Vídeň 5. července 1903.

⁶⁸ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 430r. Italský list od Rampolly pro Talianiho, datovaný Řím 25. května 1903.

⁶⁹ Životopis srov. příloha č. 1.

⁷⁰ Giuseppe DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, Edizioni di storia e letteratura, 1957, s. 13–14.

⁷¹ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 708, f. 243r. Italský list od Merry del Val pro Nicotra (pověřenec u vídeňské nunciatury), datovaný Řím 2. prosince 1903; f. 244r–v. Italský list od Nicotra pro Merry del Val, datovaný Vídeň 7. prosince 1903; f. 246r. Italský list od Merry del Val pro Nicotra, datovaný Řím 11. prosince 1903.

post zabývající se prohlášením Theodora Kohna uveřejněném v konsistoriální kurendě⁷² ve věci obvinění z pokusu o porušení zpovědního tajemství žádá o kopii tohoto prohlášení.⁷³

Jednání v procesu olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna vyvrcholilo 14. března 1904, kdy byla jeho dobrovolná rezignace na arcibiskupský stolec v Olomouci přijata papežem Piem X. Obvinění z pokusu o porušení zpovědního tajemství byl zproštěn a dožil jako rezignovaný arcibiskup olomoucký, titulární arcibiskup peleusijský v Ehrenhausenu (Arnoži) ve Štýrsku. Nesměl se vrátit do olomoucké arcidiecéze (pouze jednou za rok směl přijet ke hrobu svých rodičů),⁷⁴ do své smrti 3. prosince 1915 se nikdy nesmířil se svou rezignací a považoval ji za velkou křivdu.

Ze zpráv vídeňské nunciatury zasílaných Svatému stolci je patrné, že Řím byl velmi dobře informován o situaci v olomoucké arcidiecézi. Není zde znát nějaká osobní averze nunciů vůči Kohnovi, ale spíše snaha zabránit „ještě horšímu“. V té době byly velmi napjaté vztahy mezi Čechy a Němci, narůstaly antiklerikální tendence (např. hnutí „Pryč od Říma“ – *Los von Rom*), stav v olomoucké arcidiecézi byl tedy neudržitelný, a tak se jako nejjednodušší řešení nabízela rezignace „nenáviděného“ arcibiskupa Kohna, která sice nevyřešila vše, ale umožnila stabilizovat poměry v arcidiecézi.

PŘÍLOHA Č. 1. ŽIVOTOPISY VÍDEŇSKÝCH NUNCIŮ PŮSOBÍCÍCH V DOBĚ EPISKOPÁTU THEODORA KOHNA

Luigi Galimberti

Narozen 26. 4. 1836 v Římě, ordinován na kněze 18. 12. 1858. Získal doktorát z filosofie, teologie a obojího práva, byl jmenován profesorem církevních dějin při koleji *Propaganda Fide*. Stal se kanovníkem při lateránské a následně při vatikánské bazilice. Zastával umírněnou politiku usilující o smíření s italským státem, proto nebyl příliš přijímán v době pontifikátu Pia IX., zatímco s dovolením Lva XIII. od roku 1881 stál v čele *Journal de Rome* a následně *Moniteur de Rome*. 31. 7. 1885 byl Lvem XIII. jmenován prosekretářem a od 20. 6. 1886 sekretářem kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (*Congregazione per gli affari ecclesiastici straordinari*). V důsledku nemoci státního sekretáře kardinála Jacobiniho vedl od října 1886 do května 1887 papežskou politiku. V této funkci se snažil o politiku smíření s Pruskem (*Kulturkampf*). U příležitosti 90. narozenin císaře Viléma I. (22. 3. 1887) navštívil Galimberti Berlín, jednal s Bismarkem a jeho vládou a také s Windthorstem, který vedl katolickou stranu v Německu-Prusku zvanou Centrum. Poté, co byl kardinál Rampolla (1843–1913) jmenován státním sekretářem (1. 6. 1887, ve funkci do 20. 7. 1903), Galimberti, který byl považován za možného kandidáta na tuto funkci,

⁷² *Currenda Consistorialis I. anni 1904*, s. 1.

⁷³ Srov. ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 708, f. 18r. Italský list od Vanutelliho pro Nicotru, datovaný Řím 19. února 1904.

⁷⁴ Srov. Státní okresní archiv Zlín-Klečůvka. Fond Obec Březnice: Pamětní kniha obce Březnice, inv. č. 20, s. 185.

byl jmenován titulárním arcibiskupem nicejským a nunciem ve Vídni (27. 4. 1887). Ihned po svém příjezdu byl konsekrován na biskupa 5. 6. 1887 vídeňským arcibiskupem Celestýnem Josefem kardinálem Ganglbauerem (zemřel 1888). Lev XIII. psal císaři Františku Josefovi I. o naléhavosti požadavků slovanských národů podunajské monarchie, zvláště v oblasti liturgie. Ale císař se obával, že pokud by se ustoupilo ve věci liturgie, Slované by pak vznášeli i politické požadavky. V době Galimbertiho působení biskupové také podali memorandum požadující dozor církve nad školstvím (1888). Nuncius pozoroval, že rakouský episkopát se odlišoval zvláště od měšťanstva zvláštní věrností císaři. Např. před volbami v roce 1891 napsali biskupové pastýřský list, v němž doporučovali volit ty, kteří jsou věrní vládci. Často také docházelo ke sporům mezi Svatým stolcem a státní mocí při výběru kandidátů na biskupský úřad. Vzájemné nepřijímání kandidátů vedlo k dlouhodobé vakanci některých biskupských stolců, např. po smrti uherského primase kard. J. Simora (1891). 16. 1. 1893 bylo v konzistoři oznámeno Galimbertiho jmenování kardinálem-jáhnem s titulární bazilikou sv. Nera a Achilea. Po svém odchodu z Vídně byl roku 1894 jmenován archivářem římské církve, zasloužil se o to, že velká část papežských dokumentů byla zpřístupněna historikům ke studiu. Zemřel v Římě 7. 5. 1896, byl pochován na hřbitově Verano.⁷⁵

Antonio Agliardi

Narozen 4. 9. 1832 v Cologno al Serio (Bergamo). Studoval v koleji Celana, následně Appollinare v Římě. V roce 1855 se podrobil veřejné disputaci z teologie před Piem IX., ve které mu oponoval Passaglia SI. Byl ordinován na kněze v Římě 22. 12. 1855. Vystudoval obojí právo. V srpnu 1859 se vrátil do své rodné diecéze, kde působil jako profesor v malém semináři v Bergamu. Z důvodu neshody se svým biskupem mons. Speranzou odešel do Turína a obhajoval dílo sv. Jana Bosca u vlády. Poté se stal farářem v Osio Sotto (1865–1877), kde založil oratoř pro mladé a školu pro pracující. Od roku 1873 spolupracoval s novinami *La Scuola Cattolica*. Pius IX. ho pověřil úkolem najít a zdůvodnit omyly v díle filozofa Guglielma Audisia *Della Società politica e religiosa rispetto al secolo XIX*. V roce 1877 si ho tento papež povolal do Říma, aby vyučoval morální teologii v koleji *Propaganda Fide*. Působil v kongregaci *Propaganda*, kde se zabýval situací katolíků ve východní Indii. 23. 9. 1884 byl jmenován titulárním arcibiskupem cesarejským a prvním apoštolským delegátem ve východní Indii, kam dorazil v listopadu. V tomto úřadě se účastnil jednání o konkordátu s Portugalskem ohledně oblastí, které spadaly pod jeho správu. Konkordát byl v Římě potvrzen 23. 6. 1886 státním sekretářem kard. Jacobinim. Agliardi založil čtyři nové diecéze v Indii. Věnoval se dílu misionářů, zajímal se o formaci domácího kléru, založil dva semináře. Byl prezidentem tří provinčních synod na Ceylonu, v Bangladéši a Allahbacu (Indie). Lev XIII. se snažil jednat s Čínou na diplomatické úrovni, a proto poslal dopis (1. 2. 1885) císaři (za protektory katolíků v této zemi považoval Francouze). V roce 1886 se vrátil do Itálie a stal se nástupcem

⁷⁵ Srov. Donato SQUICCIARINI, *Nunzi apostolici a Vienna*, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1998, s. 229–231. DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, s. 13. Heslo „Galimberti, Luigi,“ in *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 51, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1998, s. 492–494.

Galimbertiho ve funkci prvního prosekretáře (8. 5. 1887) a poté sekretářem kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (6. 10. 1888). V římské otázce prosazoval umírněnou tendenci. Pokračoval ve snaze svého předchůdce o náboženský smír s Německem. Zasazoval se o návrat redemptoristů do Německa a starokatolíků do katolické církve. Během tří let své služby nuncia ve Vídni (jmenován 16. 5. 1893) podporoval novou křesťansko-sociální stranu budoucího starosty Vídně Karla Luegera, čímž se dostal do otevřeného sporu s konzervativci. Nastalo období obviňování u Svatého stolce představiteli hierarchie, vídeňským arcibiskupem kard. Antonínem Josefem Gruschou (1890–1911), pražským arcibiskupem Františkem Schönbornem (zemřel 1899) a také císařskou diplomacií. Díky zprostředkování Agliardim byla křesťansko-sociální strana i přes negativní ohlas protivníků akceptována, a dokonce získala od kard. Rampolly schválení. Při volbách v roce 1895 dosáhla absolutní většiny ve vídeňských komunálních volbách. Stejným způsobem podporoval nuncius katolickou lidovou uherskou stranu (1894) v citlivém období pro život církve v Uhrách. Zákon o ohlašovací povinnosti křtu dětí z konfesně smíšených rodin zapříčinil dlouhotrvající konflikt se Svatým stolicí. V roce 1892 vypukla v uherském parlamentu diskuse o civilním sňatku a všeobecné náboženské svobodě. Zákony byly schváleny pro Uhry v roce 1894. V dubnu následujícího roku Agliardi při vizitaci uherských diecézí povzbuzoval katolíky a klérus k politické opozici. Uherský premiér Dezső Bánffy prohlásil, že nuncius překročil své kompetence, ale Řím odmítl nuncia odvolat a protestoval proti urážce reprezentanta Svatého stolce (i když se potom zřekl požadavku na formální omluvu). Mezitím schválil v roce 1895 uherský parlament dva další zákony o církevních záležitostech, uznání židovského náboženství a všeobecnou náboženskou svobodu. Agliardi, který byl roku 1896 mimořádným vyslancem Lva XIII. na korunovaci cara Mikuláše II., byl následně v konzistoři 22. 6. 1896 jmenován kardinálem s titulární bazilikou sv. Nera a Achilea. 28. 6. 1896 mu František Josef I. předal kardinálský biret. Od roku 1899 spravoval diecézi Albano v blízkosti Říma, ale pociťoval velkou osamělost. Od roku 1902 byl ekonomickým prefektem *Propaganda Fide* a roku 1903 byl jmenován vicekancléřem římské kurie. Účastnil se volebního konkláve v roce 1903 – rakouská strana chtěla využít právo veta jak proti kard. Rampollovi, tak proti Agliardimu. Agliardi byl velmi oblíbený, zasloužil se o podporu Lva XIII. pro křesťansko-demokratickou stranu kněze Romola Murriho (v roce 1909 exkomunikován Piem X.), zároveň podporoval křesťansko-sociální strany v Německu a Rakousku). Agliardi zemřel v Římě 18. 3. 1915 a byl pochován ve své staré farnosti Osio Sotto.⁷⁶

Emidio Taliani

Narozen 19. 4. 1838 v Montegallo (Ascoli Piceno). 20. 10. 1861 ordinován na kněze, vystudoval obojí právo, vstoupil do služeb kurie jako auditor sekretariátu soudního tribunálu, stal se auditorem Roty a vikářem Lateránské basiliky. Byl

⁷⁶ Srov. DONATO, *Nunzi apostolici a Vienna*, s. 232–235. Heslo „Agliardi, Antonio,” in *Dizionario Biografico degli Italiani*, sv. 1, Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana, 1960, s. 405–406. DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, s. 49.

jmenován titulárním arcibiskupem sebastským 22. 6. 1896 a konsekrován 29. 6. kardinálem Lucidem Maria Parocchim. 12. 7. 1896 byl jmenován vídeňským nunciem, nástupcem kardinála Agliardiho, a to bezprostředně po krizi mezi Svatým stolicí a císařstvím ve věci církevní politiky v Uhrách. Pobyt Talianiho nezačal za příliš příznivých okolností, nuncius zaznamenal nepřátelství ze strany Rakouska v konfrontaci se státním sekretářem kard. Rampollou, který patřil mezi kardinály-favority v perspektivě očekávaného konkláve na nástupnictví po Lvu XIII. Tato opozice byla zapříčiněna také tím, že habsburská monarchie v té době byla vystavena nárůstu problémů s některými národy, které v ní žily. Rampolla podporoval slovanskou a italskou menšinu a také rakouskou a uherskou křesťansko-sociální stranu. V zahraniční politice doufal ve sblížení habsburské monarchie s Francií a Ruskem, které získávalo důležitou roli, navzdory Trojspolku s Pruskem a Itálií. Taliani se zabýval hnutím *Los von Rom*, poprvé vystoupil proti tomuto hnutí ve Vídni 12. 12. 1897. Jednalo se o hnutí politické, kulturní a náboženské, zaměřené proti katolické církvi, které vidělo v katolicismu překážku jednoty německého lidu. A zároveň se stavělo proti biskupům a křesťansko-sociální straně. Taliani se zabýval problémy národnostně-politickými, které existovaly v habsburské monarchii. Tyto spory měly vliv i na vnitřní život církve: např. Lev XIII. intervenoval prostřednictvím svého listu biskupům Čech a Moravy z 20. srpna 1901 s cílem zmírnit napětí mezi českým a německým klérem. Také v Uhrách byl silný tlak na slovenskou minoritu, jejím mluvčím se stal farář Andrej Hlinka (založil roku 1905 lidovou stranu Slovenska přes odpor jak vlády, tak církevních autorit). Velmi silné byly také národnostní tlaky mezi Srby, Chorvaty a Slovinci v jižní části monarchie. Poslední dvě skupiny usilovaly o politické sjednocení v autonomní celek v rámci habsburské monarchie, dualismus chtěli nahradit trialismem. Mezi významné mluvčí chorvatských národnostních zájmů patřil diakovský biskup Josip Jurij Strossmayer (1815–1905), který i přes odpor uherské vlády dosáhl u Lva XIII. založení chorvatského institutu S. Girolamo degli Schiavoni v Římě, jenž se stal kolejí pro chorvatský národ. V době Talianiho působení ve Vídni byla také vydána instrukce Svatého stolce *Quo constet firmitus* (22. 7. 1898) a byly stanoveny nové normy *De conventibus sacrarum Antistitum in ditionibus Imperii Austriaci*. Mons. Taliani byl jmenován kardinálem v konzistoři 22. 6. 1903, ale kardinálský klobouk obdržel již od nového papeže Pia X. v konzistoři 12. 11. 1903, titulární baziliku měl S. Bernardo alle Terme. Během konkláve v roce 1903 bylo využito právo veta proti kardinálu Rampollovi, který nebyl oblíben u císaře Františka Josefa I. pro svoji proruskou politiku. Nový papež Pius X. pak v lednu 1904 konstitucí *Commissum Nobis* zrušil právo veta, které podle tradice přináleželo Rakousku, Španělsku a Francii. Zvolení kardinála Sarta bylo hodnoceno ve Vídni velmi pozitivně, a to přes to, že jmenoval státním sekretářem mons. Raffaella Merry del Val. Kardinál Taliani zemřel 24. 8. 1907.⁷⁷

⁷⁷ Srov. DONATO, *Nunzi apostolici a Vienna*, s. 236–238. DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, s. 49.

Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte

Narozen v Neapoli 10. 4. 1851 Angelovi Granitovi a Francesce Giuseppine Paola Pignatelli Aymerich, kněžně di Belmonte. Poté co se stal sirotkem po smrti otce v roce 1861, byl roku 1865 jedním z prvních sedmi alumnů nedávno zřízené koleje di Mondragone, kterou vydržovali jezuité. V roce 1878 obdržel tonsuru a 7. června 1879 byl ordinován na kněze. Mezitím se stal sekretářem kard. Guglielma Sanfelice, arcibiskupa neapolského, působil v různých úřadech této diecéze, vyznamenal se svojí službou nemocným během epidemie cholery v roce 1884. Lev XIII. ho pověřil úkolem, aby podnítl účast katolíků na komunálních volbách v Neapoli v roce 1886 a za tím cílem di Belmonte zakoupil a řídil deník *La Libertà*. V roce 1893 byl jmenován do kongregace pro mimořádné církevní záležitosti. Účastnil se poselství ke korunovací cara Mikuláše II. (1894) a šedesátého výročí vlády královny Viktorie (1897). V roce 1897 se stal poradcem pařížské nunciatury. 17. 11. 1899 byl jmenován titulárním arcibiskupem edeským. Biskupskou konsekraci obdržel od kardinála Rampolly. 5. 12. 1899 byl jmenován apoštolským nunciem v Belgii, kde byl až do konce roku 1903. Dne 5. 1. 1904 se stal nunciem u vídeňského dvora. V roce 1906 byl podán návrh uzákonit rozvod v Rakousku, Pius X. intervenoval za jeho odmítnutí. František Josef I. ve svém listu z 13. 3. 1906 ujišťoval, že on takový zákon nepovolí. Také jeho nástupce František Ferdinand a další členové habsburského domu se vyjadřovali proti tomuto zákonu. František Ferdinand se snažil vycházet papeži vstříc, což se projevilo jeho podporou antimodernismu. Di Belmonte se vrátil do Říma 6. 1. 1911 a v červnu byl členem papežského poselstva na korunovací Jiřího V. do Anglie, mezi jinými se ho zúčastnil i mons. Eugenio Pacelli. Pius X. jmenoval di Belmonteho kardinálem v konzistoři 27. 11. 1911, obdržel titulární baziliku S. Maria degli Angeli. V roce 1915 nastoupil do přířimské diecéze Albano. V roce 1930 se stal biskupem v Ostii a děkanem kardinálského sboru. Účastnil se tří konkláve (1914, 1922 a 1939). Stal se také prefektem kongregace ceremoniálu. Byl jmenován papežským legátem na mezinárodní eucharistický kongres v Lurdech (1914), na slavnost kanonizace sv. Jany z Arku (1921) a na národní eucharistický kongres v Palermu (1924). Aktivně se podílel na předběžném potvrzení Lateránských smluv mezi Svatým stolcem a Itálií (1929). Zemřel ve Vatikánu 16. 2. 1948.⁷⁸

PŘÍLOHA Č. 2.

Velký tábor lidu proti arcibiskupu dru. Kohnovi. Konán bude v Kroměříži tuto neděli dne 17. května o třetí hodině odpolední na Velkém náměstí.

Povinností každého občana je, aby **tuto neděli** zanechal všeho svého pohodlí, veškerých veselostí a zábav a dostavil se do Kroměříže **ve 3 hodiny** odpoledne a tam svojí přítomností přičinil se, aby hlas lidu co nejmocnějším protestem vyzněl proti

⁷⁸ Srov. DONATO, *Nunzi apostolici a Vienna*, s. 239–241. DE MARCHI, *Le nunziature apostoliche dal 1800 al 1956*, s. 49.

veškerému zlu, jehož arcibiskup dr. Kohn národu celému i jednotlivcům v desíti letech svého arcipastýřství naplodil. Nechť nikdo nepraví, že jeho se netýče, co arcibiskup náš tropí. Uvážíme-li skutky jeho, pociťujeme zajisté všichni svoji spoluvinu na nich, neopřeme-li se proti nim co nejdůrazněji. Arcibiskup nynější, když na stolec sv. Methoděje nastoupil, vzbuzoval naději, že muž z lidu našeho vyšlý, bude vždy a všude největším jeho přítelem a obhájcem. A zatím zklamal, těžce zklamal naděje všechny, tak že není dnes ani jediné poctivě česky a lidsky smýšlející duše, kteráž by dru. Kohnovi upřímně a celým srdcem vděčiti mohla, naopak ale, že stojí tu statisíce českých lidí, kteří dra. Kohna a jeho zhoubnou činnost co nejrozhodněji odsuzují a zatracují. Jakým škůdcem českého národa arcibiskup dr. Kohn je, ukázal hned při svém nastolení. Kdežto arcibiskupové olomoučtí při svém nastoupení na stolec Methodějův, jako vévodové české kaple, skládali do rukou císařů vždy slib, v němž poměr státoprávní zemí koruny české k panovníkům z rodiny Habsburků byl ostře a jasně vyznačován, a ještě zesnulý kardinál Fürstenberk takovýto slib – třeba byl Němcem – skládal, arcibiskup Kohn tento význačný pro náš národ český moment státoprávní ze slibu svého císaři vypustil. Arcibiskup i dále v časopisech, jež si založil, štvě všude proti českému státnímu právu, štvě proti Čechům z království, štvě proti národním snahám českým, ubíjí české školství v Olomouci a na Ostravsku, podporuje německé školství v městech ujařmených, do obchodní komory volil s Němci, ve svých listech na cti utrhá nejlepším českým pracovníkům, české kněžstvo vyhnal z českých spolků, české kněžstvo vyhnal z míst národnostně pro nás veledůležitých, vyloučil z litaní i modlitby k oběma našim slovanským věrozvěstům sv. Cyrillu a Methoději, v den 8. listopadu dává sloužit mši, v níž blahorečí porážce českého lidu v r. 1620 v bitvě na Bílé Hoře, kde Čechové z Moravy tak hrdinsky pomáhali bratřím v království Českém odolávati proti cizím hordám nepřátelským. Dr. Kohn na panstvích svých všude trpí jenom němčinu, s kněžími mluví německy, knihy, které za kardinála Fürstenberka byly vedeny česky, jsou nyní vedeny pouze německy. Památná místa Hostýn a Velehrad vydal v šanc Jezovitů, řádu, který zle je zaznamenán v dějinách utrpení národa Českého. On nepřičinil se ani o to, aby konsistoř v diecési ze tří čtvrtin česká, úřadovala česky. Když propukly bouře říjnové proti zrušení jazykových nařízení, arcibiskup místo, aby se zastal českého lidu, tupil ho. Známo je odmítavé chování se dra. Kohna vůči českým bohoslužbám v Olomouci. Z arcibiskupského semináře posílá žáky do německého gymnasia. Po celé arcidiecési, kde druhdy pokoj a mír panoval, rozesel nenávisť, organisoval zvláštní spolky, které lid rozeštvaly, vybízeli kaplany a faráře i děkany ku rozeštvání obyvatelstva. Chudinu pronásledoval nemilosrdně! Pro trochu chrasťi bezcenného hnal v nejprudší zimě nejubožší chudinu k soudům a nad žebráky, na Štědrý večer ve vězení úpíciemi slavil triumf – On, kníže s ročními příjmy více jak jeden a půl milionů korun. Ubohého rolníka Dubjaka zažaloval neoprávněně, až ubožáka ožebračil a k šílenosti uštvál svými soudy. Tak projevoval svoji lásku k rolnictvu. Úřednictvo své bez příčin vyháněl do pense, jen aby nemusel jim za krátko platit větší pensi, kterou si zasloužili. Jak zachází s nájemci svých dvorů, je velmi známo z vleklých soudních procesů, z nichž vyšel poražen. Soudil se s redaktory časopisů, když pravdu o něm napsali. Soudil se, s kým mohl, a pravidelně při prohrál. S kostelními výbory je ve stálých sporech. Místo, aby podporoval české

znameníte umělce, povolává ku provádění prací stavitelských a malířských cizince. Při obsazování míst kanovníckých chová se zcela proti právu. Z kazatelen učinil politickou tribunu pro svoji stranu, zneužívá místa posvátného a lásky křesťanské a učiniv z něho dům štvanic stranických. Kněžstvo, které nechce štváti lid, těžce pronásleduje. Proti právu kněze v žalář vsazuje. Konečně však probouzí se v lidu sebevědomí, lid chápe, že chování arcibiskupa dra. Kohna není křesťanským, že je v odporu s duchem učení Kristova, že je panstvíchtivé, odsouzení hodno. Dr. Kohn je představitelem toho sveřepého klerikalismu, který náš národ vždy v neštěstí uvrhl a s nímž žádný vlastenecký kněz ani sympatisovati nemůže. Tábor lidu v Kroměříži nechť tedy stane se vpravdě mohutným, silným protestem proti dru. Kohnovi a klerikalismu. Nákladem pořadatelstva.⁷⁹

**Archbishop of Olomouc ThDr. Theodor Kohn
in the Reports of Viennese Nunciature Sent to the Holy See**

Key words: Viennese nunciature; Archdiocese of Olomouc/Olmütz; Theodor Kohn; Papal diplomacy; 19th century

Abstract: The Nunciature in Vienna ensured communication between all dioceses of Austria-Hungary and the Holy See. During the period of the episcopate of ThDr Theodor Kohn as the archbishop of Olomouc/Olmütz (1892–1904), four nuncios took turns in Vienna: Galimberti (1887–1893), Agliardi (1893–1896), Taliani (1896–1903) and Di Belmonte (1904–1911). From their reports to the Vatican, we can find out the views of these nuncios and also those of the Holy See on the particular significant events in the archdiocese of Olomouc concerning Theodor Kohn, such as his election as the archbishop of Olomouc (Theodor Kohn had no aristocratic ancestry, but Jewish and Czech commoner's origins) and the subsequent affairs (fueled by Czech-German nationality conflicts etc.) - all that ending in the resignation of Theodor Kohn as the archbishop of Olomouc. We can also recognize from the reports that the nuncios and the Holy See had good information and that they endeavoured to find the best solution of the serious state of affairs in the archdiocese of Olomouc.

PhDr. ThLic. Jitka Jonová
Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění
Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého
Univerzitní 22
711 11 Olomouc

⁷⁹ ASV, Arch. Nunz. Vienna. Borso 698, f. 424r–425v.